

Verslag 1e Messiaans Beraad op 30 oktober 2005

Locatie: Eggertzaal, Nieuwe Kerk, Amsterdam

Gespreksleiders: Alex van Heusden en Geeske Hovingh

1.

Iets over tweeën zit de Eggertzaal afgeladen vol. Enkelen blikken door de grote ramen naar de Dam waar het kermis is, maar al snel is de aandacht bij waar het nu echt om te doen is: het messiaans beraad.

Alex van Heusden spreekt een woord van welkom, stelt zichzelf en medegespreksleider Geeske Hovingh voor aan het publiek en geeft een overzicht van het traject dat het messiaans beraad tot nu toe heeft afgelegd.

2.

Wij zijn hier bijeen met honderdtwintig ongeveer. In het boek Handelingen der Apostelen, eerste hoofdstuk, staat geschreven:

*Toen keerden zij terug naar Jeruzalem
van de berg die wordt genoemd 'Olijven?',
die dicht bij Jeruzalem is, een sabbatsreis ver.
En toen zij de stad waren ingegaan,
klommen zij naar de bovenzaal waar zij verbleven.
(?)*

*En in die dagen stond Petrus op temidden van zijn broeders -
er was een menigte van namen daar bijeen, ongeveer honderdtwintig.*

Een menigte van namen, ongeveer honderdtwintig, in een bovenzaal. En nu maar zien wat zal geschieden.

Het begon op zondag 6 februari jongstleden, toen Huub Oosterhuis tijdens de dienst van de Amsterdamse Studentenekklesia een toespraak hield onder de titel 'Een messiaans beraad' Die toespraak eindigde zo:

*Ooit is de West-Europese beschaving gered door een keten, een netwerk van kloosters, van waaruit het landschap in cultuur werd gebracht, akkers aangelegd, bronnen geslagen. En waar de heilige schriften werden overgeschreven en vertaald en doorgegeven.
In de eenentwintigste eeuw zou er een netwerk van 'ekklesia's', of noem ze anders, moeten ontstaan die het grote bijbelse verhaal bewaren en alle kunst en cultuur die aan dat verhaal ontbloeid is, in leven houden; waar het woord 'beschaving' opnieuw inhoud krijgt, boven de chaos uit. Plaatsen waar mensen samenkomen die doen wat vandaag nog gedaan moet: dienstbetoon aan deze aarde - deze enig denkbare, en in ieder geval de enige die wij hebben, voor onze kinderen en voor hun kinderen?*

Op 18 februari hebben wij van Leerhuis & Liturgie deze toespraak gestuurd naar een serie adressen, in Nederland en Vlaanderen, waar wij geestverwanten weten of vermoeden, met een vijftal vragen en met het verzoek om per e-mail te reageren. Ook hebben wij de toespraak gepubliceerd in de Maandbrief voor Leerhuis & Liturgie, met hetzelfde verzoek aan de lezers daarvan.

Daarop zijn een honderdtal reacties binnengekomen. De meeste waren instemmend met de tekst van de toespraak, alle waren instemmend met het

initiatief om tot een messiaans beraad te komen. In de Maandbrief van juli jongstleden stond een korte samenvatting van de kritische opmerkingen en vragen die wij uit de ingezonden e-mails destilleerden, onder andere afkomstig uit Apeldoorn, Leiden, Brugge, Wognum, Nijmegen, Antwerpen en Den Bosch, en volgden enkele voorlopige antwoorden op deze reacties ter verdere discussie. Dat betrof een drietal onderwerpen: 1. de politieke strekking van de Schrift; 2. een afspraak over God; 3. de relatie tot de kerken.

In diezelfde Maandbrief stond deze bijeenkomst aangekondigd. Die hadden wij gepland in een van de kleinere zalen van De Rode Hoed - de grote was al niet meer beschikbaar. Wij meenden in onze argeloosheid aan zo'n kleinere zaal genoeg te hebben. Daarin hebben wij ons vergist. Er kwamen veel meer aanmeldingen binnen dan wij hadden verwacht, en dus weken wij uit naar deze Eggert-bovenzaal. Maar het bleef aanmeldingen regenen, met als gevolg dat wij enkele tientallen mensen hebben moeten teleurstellen. Ook om die reden zullen wij een verslag van deze bijeenkomst plaatsen op de website: www.messiaansberaad.nl om hen op de hoogte te stellen voor wie geen stoel meer beschikbaar was, of die verhinderd waren te komen.

Zo zijn wij hier bijeen, met honderdtwintig ongeveer. Naast mij zit Geeske Hovingh - zij is van de Amsterdamse Studenteneklesia en cultureel antropologe. Samen zullen wij proberen dit messiaans beraad in goede banen te leiden.

3.

Alex inventariseert welke mensen de toespraak van Huub Oosterhuis die ochtend niet gehoord hebben. Dat blijken er toch een heel aantal en daarom besluit hij punt 6 van de toespraak nog eens voor te lezen:

Binnen het messiaans beraad waartoe wij hebben opgeroepen, zijn verschillende thema's belangrijk en urgent. Het zou kunnen gaan over islam en christendom; over de mogelijkheid van een multiculturele samenleving of niet; of over politiek en mystiek, engagement en spiritualiteit; over de verhouding tussen eigenzinnige basisgemeenten en de officiële kerken. Ons voorstel is dat wij ons allereerst beraden op onze verantwoordelijkheid voor een andere economische wereldorde. Wat hebben wij elkaar hierover te zeggen? Voor welke projecten, messiaanse projecten, zouden wij ons kunnen inzetten - en hoe? Bij wie kunnen wij ons aansluiten? Valt er nog iets te doen. Is er nog hoop?

4.

Deze bijeenkomst is bedoeld als een eerste oriëntatie: het is nog wennen aan elkaar in een eerste uitwisseling van gedachten en om die reden wordt er geen strakke agenda gehanteerd. Desalniettemin is een aantal deelnemers vooraf uitgenodigd om, mede namens de gemeente of kring die zij vertegenwoordigen, hun visie te geven op het messiaans beraad en zijn mogelijke doelstellingen.

De eerste van hen is Fred Keesen, verbonden aan De Oase in Rotterdam, twintig jaar werkzaam geweest in een arbeiderspastoraatsgroep, eerste coördinator van de Basisbeweging Nederland en destijds zeer actief betrokken bij de Acht Mei Beweging. En nu De Oase in Katendrecht. 'Veel ouderen, maar

niet uitgeblust'. Fred Keesen associeert geloven met sociale saamhorigheid, geloven moet 'actief' zijn, 'actief dromen' ook, graag met velen. Wat voor illusies hebben wij? De joodse hopen wij. Een reële droom. Onze groep is daar intens mee bezig. Vieren sjabbat, kleinschalig intensief communicerend, in de leer bij joden, als het moet in hun stijl. Het 'en toch?' van het joodse volk als lichtend voorbeeld. Oersaamhorigheid. Energie. Wat werkt de liefde simpel, zo staan de doden weer op.
www.keesen.nl

De tweede spreker is Filip Zutterman, voorganger van De Brug in Lier (Vlaanderen).

Sinds vijftien jaar wordt daar liturgie gevierd in de stijl van de Amsterdamse Studentenekklesia. Hij vertelt dat er sprake is van een vaste groep en een losse groep, en dat het belangrijk is het verhaal van de bijbel ook naar die losse groep uit te dragen. Hij spreekt in dit verband over lokale werking met uitstraling. Kernpunten zijn: het bijbelverhaal, oefenen in breken en delen, bidden, zingen en reflecteren. Dat werkt. Oriëntatie bieden richting samenleving. Is dit een zinvolle manier? Hoe organiseren we onszelf? Het moet gaan om de inhoud, de gesprekscultuur, interesse, respect, het gesprek met elkaar.

We hebben het de hele tijd over armen in de economische context, maar ik heb het hier over mensen die honger naar een andere taal, zoeken naar rijke taal. Dat is een belangrijke liturgische opdracht?

Als derde neemt Jaap van Eekelen het woord. Hij is oud-jezuïet en behoort tot de Basisgroep Zeist; medeorganisator van de zogeheten 'oecumenische hagendiensten', waar zo'n vijftig mensen op afkomen. Hij zegt graag te willen reageren op de messiaanse plannen. Hij refereert aan 'een andere economische wereldorde,' dat het aan hem is om dingen opnieuw onder ogen te zien. De grondvraag is volgens hem: 'Het lukt niet, je loopt tegen muren op. Waar halen we de adem en de moed vandaan waakzaam te zijn?' Hij spreekt over de absurditeit van de volharding, refereert aan het boeddhisme en meer specifiek aan Ton Lathouwers, een vooraanstaande Nederlandse zenleraar. Het messiaans beraad gaat volgens hem over stemmen die ons kunnen coachen. Hij benadrukt dat we ook om ons heen moeten kijken, onder andere naar de Europese islam, ook mensen daar geven wellicht gestalte aan een messiaans beraad. Kunnen wij via ons messiaans beraad deze mensen ontmoeten?

'Het is niet vol te houden, hoe houden we het toch vol?' zo vraagt hij zich af.

Als vierde komt Pieter van Hoof aan het woord, lid van het liturgisch team van de Amsterdamse Dominicusgemeente. Hij zegt ter opening: 'Dankjewel voor het schot dat afging, de oproep tot een messiaans beraad sloeg in. We vroegen ons in de Dominicus af: Doen we wel genoeg? Dank nogmaals en soms is overdrijving nodig om te bepalen waar je staat.'

Pieter van Hoof spreekt over de passie voor sociale gerechtigheid en benadrukt de rol van de eigen ziel hierin, hoe belangrijk het emotionele leven is. Er is sprake van een voortdurende stuiverwisseling tussen politiek en persoon. In de Dominicus zijn de kernbegrippen: liturgie en pastoraat, solidariteit, bezoekgroepen, taallessen, open huis. Kortom: persoonlijk maatschappelijk actief zijn. Hij heeft geen zin in een vrijage met de SP, het gaat volgens hem allemaal om een genuanceerde manier van denken, maar, zo zegt hij: 'De werkelijkheid is ingewikkeld.'

Van Hoof houdt een pleidooi voor het samenhouden van het politieke en het persoonlijke, het mystieke in het politieke en omgekeerd. Andere stromingen moeten ook gehoord worden, zich samen sterkmaken tegen de onzin. Naar aanleiding van de oproep tot een messiaans beraad, organiseerde de Dominicus een gemeenteavond, waar ongeveer zeventig mensen aan deelnamen. Daarbij was de rode draad dat de roep om sociale gerechtigheid samen dient te gaan met werken aan persoonlijke bevrijding.
www.dominicusgemeente.nl

Dan zegt gespreksleider Alex: 'Ik heb heel wat websites voorbij horen komen.' Hij geeft vervolgens een resumé van wat de vier sprekers aan de orde hebben gesteld.

5.

Dan is het moment daar dat anderen mogen reageren. Als eerste Annego Hogenbrink van de oecumenische vrouwensynode. Volgens haar is het een goed idee om kennis te maken met elkaar. Ze vraagt zich af hoe we in gesprek kunnen komen met elkaar. De onderlinge uitwisseling van initiatieven is volgens haar erg belangrijk. Er moet een nieuwe manier van denken komen, de eigen ervaring, de eigen taal moet met elkaar uitgewisseld worden.

Daarna Peter Gelauff, vaste bezoeker van de Amsterdamse Studenteneklesia en actief binnen de derdewereldbeweging. Hij stelt de vraag: 'Hoe kunnen we een aandeel leveren aan de strijd tegen het kapitaal? Wij zijn niet de enigen die nadenken over de slechte kanten van het bestaan.'

Volgens hem moeten we zoeken naar hen die strijd leveren tegen multinationals. 'Wat ons bindt, is de mystiek, het delen met andere broeders en zusters, daar staan waar het om gerechtigheid gaat. Wat ons van hen scheidt, is de theologische invulling, de vraag is dus nu: hoe organiseer je nou zoiets?'

Vervolgens neemt Koos Boomsma het woord. Hij is predikant en vraagt aandacht voor de problematiek van de moderne landbouw; hoe de kleine boeren ten onder gaan en alleen de grote boeren het redden. 'Is er iets te organiseren? Hoe breng je de centrale bijbelse boodschap bij de mensen? Hoe organiseer je dat je de mensen kunt ontmoeten?'

Myriam Steemers van Winkoop, voorzitter van de Mariënborgvereniging en directeur van Reli?f, de christelijke vereniging van zorgaanbieders, vertelt hoe ze in de praktijk met mensen te maken krijgt die sterven, omdat ze te zwak zijn om de tupperwarebakjes te openen, waar hun maaltijd in zit. Ze houdt een pleidooi voor aandacht voor misstanden in de zorg.

José Höhne-Sparborth is voorzitter van de Basisbeweging Nederland. 'De enige echte!' zegt ze met een zweem van trots. Vijfentwintig jaar geleden was ze daar al actief en nu wilde ze wel eens komen kijken bij zo'n messiaans beraad. Ze vraagt zich af: 'Hoe kunnen we ons uitbreiden? Hoe kunnen we onze krachten bundelen?' Ze spreekt haar moedeloosheid uit over de vergrijzing van zulke bewegingen.

Ze refereert aan de andersglobalisten, een club die hares inziens voor hetzelfde staat, alleen een veel lagere gemiddelde leeftijd heeft.

Dan is het tijd voor een kwartiertje pauze om op adem te komen, met elkaar van gedachten te wisselen alvorens we verder gaan.

6.

Na de pauze gaat de discussie verder, alleen nu in de vorm van kortere reacties. Enkele opvallende opmerkingen.

Tom Mandelaers van Christenen voor het Socialisme in Vlaanderen roept op tot concreet politiek engagement, tot het bundelen van krachten tegen het neoliberalisme, bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij het sociaal forum en de andersglobalisten.

Elke Vandepierre, coördinator van de Werkplaats voor Theologie en Maatschappij in Antwerpen, reageert op de eerdere inbreng van Pieter van Hoof door te zeggen dat politieke en persoonlijke bevrijding helemaal niet uit elkaar liggen, dat ze in Vlaanderen jongeren in aanraking brengen met het bijbelverhaal vanuit een politieke invalshoek en dat die gewoon een messiaans beraad nodig hebben.

Jan Hessels van de PKN stelt dat er kringen georganiseerd moeten worden die vragen en stellingen aanreiken; dat de krachten gebundeld moeten worden.

Het gaat er volgens hem om Gods echo te zijn: 'Wie was het immer die riep: 'Mens waar ben je?!'

Tenslotte wordt er door meerdere mensen een en ander gezegd over het medium internet en hoe dat gebruikt kan worden om de jonge garde te bereiken. Daardoor verzandt de discussie een beetje, maar ondertussen is het al 16.00 uur, dus tijd om af te sluiten.

Alex doet dat door voor te stellen toekomstige bijeenkomsten van het messiaans beraad te organiseren rond een helder thema, bijvoorbeeld politieke bijbellezing of engagement en spiritualiteit, dat door een ter zake deskundige wordt ingeleid. Dit voorstel oogst bijval van de zaal. Vervolgens bedankt Alex iedereen voor zijn of haar komst en zegt toe dat er een verslag van deze eerste bijeenkomst op de website van het messiaans beraad geplaatst zal worden.